

DOI 10.31909/26168812.2022-(60)-3
УДК: 373.5.091.21

**ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE FORMATION OF
CONSTRUCTIVE INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY OF HIGH SCHOOL
STUDENTS**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОЇ
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ**

Світлана Глушук

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: rioidgu@ukr.net
Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Svitlana Glushchuk

PhD of Pedagogical Sciences, Associate
Professor
E-mail: rioidgu@ukr.net
Izmail State University of Humanities, Ukraine

Сяоцінь Хе

аспірантка
E-mail: xiaoqinghe@gmail.com
Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Xiao Qing He

postgraduate student
E-mail: xiaoqinghe@gmail.com
Izmail State University of Humanities,
Ukraine

ABSTRACT

The purpose of the article involves the analysis of organizational and pedagogical conditions for the formation of a constructive individual educational trajectory of high school students. The scientific novelty of the study consists in identifying the necessary theoretical aspects of training high school students according to individual educational trajectories on the basis of pedagogical constructivism. By the concept of «formation of a constructive individual educational trajectory» we understand the individual path of the subject of the educational process, which is realized by him independently with the support of a teacher-mentor, who builds an individual trajectory of the student's development, based on the principles of pedagogical constructivism. The authors proves that the main organizational and pedagogical conditions for quality training of high school students from individual educational trajectories are based on the need to structure the content of the educational program in accordance with the principles of modularity, variability, and flexibility. The non-linear form of the process of implementing educational programs in accordance with the principles of the pedagogical philosophy of constructivism, according to which knowledge cannot be transferred to the student in a ready-made form, will contribute to the creation of pedagogical conditions for the successful self-construction and self-growth of students' knowledge. The pedagogical system, in which the educational process is carried out according to individual educational trajectories, should include a high-tech educational environment with a developed information and communication infrastructure as a mandatory structural component. A productive pedagogical environment should ensure the support of high school students by various specialists (tutors, internship coordinators, consultants for choosing a higher education institution) and provide appropriate assistance in establishing a connection with the future professional sphere. It is important to ensure the choice of the type of interconnection model optimal for the gymnasium, planning the individual development of high school students and the implementation of educational programs of the New Ukrainian School. Pedagogical conditions for creating productive individual educational trajectories of students should be aimed at developing the motivation of high school students to study. This will help determine the individual content of mastering academic disciplines

for mastering the future profession; will contribute to the development of creative thinking and the subjective position of students when making a choice in the learning process; will provide support to the teacher in tutoring students. The authors emphasizes the expediency of introducing the experience of «Personal Development Planning» (PDP) into the national system of Ukrainian education, which already at the stage of high school education will help master the basics of planning and implementation of activities; recording of practical experience and achieved results; analysis and evaluation. The creation of appropriate organizational and pedagogical conditions for the formation of a constructive individual educational trajectory of students in Ukrainian high school will allow to modernize and improve the educational process, will help students to become more effective, independent and self-confident individuals. This will give an opportunity to acquire the ability to connect learning with a wider context and develop creative potential; formulate personal goals and evaluate progress in achieving them; will create prerequisites for future career management; will allow to develop a positive attitude towards learning throughout life.

Key words: *organizational and pedagogical conditions, pedagogical constructivism, creative potential.*

Постановка проблеми й актуальність дослідження. Провідну роль у розвитку школяра відіграє педагогічна система, до якої він потрапляє на певних етапах свого дорослішання і становлення. Педагогічна система у визначенні Н. В. Кузьміної складається з таких структурних компонентів: мета освіти, наукова та навчальна інформація, засоби освітньої комунікації, оцінний елемент, наступна система освіти, склад викладачів у контексті учнів та функціональних компонентів: оцінювального, гностичного, проєктувального, комунікативного, конструктивного, прогностичного, організаторського (Остапенко, 2013). Сучасна освіта будується на дитиноцентризмі та розвитку особистісного потенціалу здобувачів середньої освіти, що досягається завдяки своєчасній діагностиці обдарованості школярів. Персональний шлях розв'язання цього завдання в освітньому процесі повноцінно реалізується завдяки виваженому вибудовуванню індивідуальної освітньої траєкторії учня та створенню передумов для розкриття його особистих здібностей і талантів.

Індивідуальна освітня траєкторія – це індивідуальна лінія руху в освіті, спрямована на розкриття індивідуальних устремлінь, вироблення життєвих стратегій, формування основ індивідуально-творчого та професійного розвитку особистості. Вона вибудовується та реалізується учнем як суб'єктом освітнього процесу самостійно при здійсненні педагогом-наставником педагогічної підтримки його самовизначення та самореалізації. Близьким до поняття «індивідуальна освітня траєкторія» є англійський конструкт «планування індивідуального розвитку» (Personal Development Planning), що реалізується в системі освіти Великобританії та США. Зміст поняття «Personal Development Planning» (PDP) визначається у відповідному освітньому стандарті «The Quality Assurance Agency for Higher Education. Personal development planning: guidance for institutional policy and practice in higher education» (2009) як «...структурований і супроводжуваний процес, що реалізується самим учнем. Він полягає в тому, що учень осмислює свій процес навчання, успішність та (або) досягнуті результати, а також складає план власного індивідуального, освітнього та професійного розвитку» (The Quality).

При розгляді питань розвитку освітніх якостей у процесі підготовки школярів до подальшого навчання у вищій школі в умовах набирання швидкості змін соціальної реальності нами виявлено низку протиріч між спрямованістю освіти на розвиток особистісно-професійних якостей учнів та відсутністю ефективних механізмів індивідуалізації траєкторій їх розвитку, що забезпечують об'єктивні, надійні результати діагностики. З урахуванням теоретичної та практичної значущості виявлених протиріч та необхідності пошуку шляхів їх вирішення нами сформульована проблема, яка полягає у виявленні належних організаційно-

педагогічних умов вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій та діагностики навчально-професійних досягнень учнів за освітніми програмами старшої школи.

Мета статті передбачає аналіз організаційно-педагогічних умов формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні необхідних організаційно-педагогічних умов для підготовки учнів старшої школи за індивідуальними освітніми траєкторіями на засадах педагогічного конструктивізму.

Ступінь вивченості проблеми. Науковим центром вивчення умов для індивідуального розвитку школярів в Україні є Інститут обдарованої дитини НАПН України, співробітники якого формують науково-методичне та організаційно-спонукальне забезпечення функціонування системи виявлення, розвитку й підтримки дітей і молоді, що виявляють різні види обдарованості. В останні роки тут було реалізовано низку важливих наукових проєктів фундаментального і прикладного значення з питань діагностики обдарованості, проєктування та підтримки розвитку обдарованої дитини в освітньому середовищі, як-от: «Науково-методичні засади діагностики практичного інтелекту учнівської молоді» (прикладне дослідження 2016-2018 рр.); «Інформаційно-технологічне забезпечення розвитку академічної обдарованості учнів ліцеїв на засадах синергетики» (прикладне дослідження 2017-2019 рр.); «Дидактичні засади навчання інтелектуальне обдарованих учнів ліцею» (прикладне дослідження 2019-2020 рр.); «Теоретико-методичні засади діагностики когнітивних та особистісних факторів самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею» (прикладне дослідження 2019-2021 рр.); зокрема розпочато роботу над проєктом «Форми і методи навчання обдарованої учнівської молоді в умовах реалізації STEM/STEAM-освіти в закладах спеціалізованої освіти наукового спрямування» (прикладне дослідження, 2022-2024 рр.). У процесі реалізації фундаментальних і прикладних наукових досліджень такі провідні вчені Інституту обдарованої дитини НАПН України, як Ксенія Андросович (Андросович, 2021), Іван Волощук (Волощук, 1998), Василь Кремень (Кремень, 2003), Марина Мельник (Киричук, 2014), Олександра Савченко (Савченко, 1982), Лідія Ткаченко (Психолого-педагогічний супровід, 2017) та інші отримали низку вагомих результатів, які не мають аналогів, зокрема створено онлайн-систему діагностики обдарованості та професійного самовизначення особистості; підготовлено значну кількість рекомендацій щодо методів формування та розвитку обдарованої дитини.

Проблема індивідуалізації освітньої діяльності також розглядалась у працях П. Гальперіна, В. Давидова, В. Загвязинського, А. Кірсанова, С. Ніколаєвої, М. Скаткіна та ін., які здебільшого розуміють її як індивідуальний підхід до кожного учня з урахуванням його індивідуально-психологічних особливостей. Індивідуалізацією навчання під час самостійної роботи системно займалися Ю. Бабанський, І. Лернер, П. Підкасистий, Т. Шамова та ін. Основи особистісно-орієнтованого навчання викладені у посібнику автора технології евристичного навчання Андрія Хуторського «Методика особистісно-орієнтованого навчання. Як навчати всіх по-різному?» (Хуторской, 2005). Автор виокремлює 5 етапів діяльності учня, що дозволяють забезпечити його індивідуальну траєкторію у конкретній освітній галузі, а саме: мета – план – діяльність – рефлексія – зіставлення отриманих результатів із цілями – самооцінка. Проблему розробки індивідуальних освітніх траєкторій учнів з різних боків вивчали А. Воронцов, Т. Ковальова, Н. Рибалкіна, А. Хуторської та ін., проте вона в нових умовах розвитку освітньої галузі все ж залишається недостатньо вивченою, особливо на віковому етапі, який передуює усвідомленому вибору особистістю професійного шляху. А це загострює окреслену проблематику.

Основний виклад матеріалу. Під змістом поняття «формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії» ми розуміємо індивідуальний шлях суб'єкта освітнього

процесу, що реалізується ним самостійно за підтримки педагога-наставника, який вибудовує індивідуальну траєкторію розвитку здобувача на засадах педагогічного конструктивізму.

На становлення конструктивізму як напряму сучасної педагогіки вплинули соціально-психологічні ідеї, представлені в працях Ж. Піаже та П. Ватцлавіка. Швейцарський психолог і філософ Жан Піаже (1896-1980) як розробник теорії когнітивного розвитку довів, що мислення дитини є якісно іншим, своєрідним і відмінно особливим за своїми властивостями на протигагу існуючим у традиційній психології уявленням про його примітивний стан, порівняно з мисленням дорослої людини (Jean William Fritz Piaget, 1923). Австрійський та американський психотерапевт Пауль Вацлавик (1921-2007) у статті «Конструктивізм і психотерапія» дав обґрунтування терміну «конструктивізм» стосовно результативної психотерапевтичної моделі комунікації, що отримала наприкінці ХХ ст. у країнах Західної Європи та США широке визнання як «радикальний конструктивізм» (Вацлавик, 2001). Основне положення конструктивізму його послідовники (П. Вацлавик, Е. фон Глазерсфельд, Х. фон Ферстер, У. Матурані, Ф. Варели, Г. Рот й ін.) вбачали в тому, що об'єктивна реальність є продуктом людського спілкування, а знання не здобувається пасивним чином, а активно конструюється суб'єктом пізнання.

У конструктивістській педагогіці головним суб'єктом процесу навчання стає як учень, так і педагог, що значно сприяло трансформації класичної моделі ієрархічного навчання у країнах Заходу. Педагогічна філософія конструктивізму фокусується на тому, що знання не можна передати у готовому вигляді. Її основним завданням є створення педагогічних умов для успішного самоконструювання та самозростання знань учнів. Таким чином, метою педагогічного конструктивізму є розробка критеріїв та методів конструювання власного розуміння навколишнього світу суб'єктом освітнього процесу, виходячи з розуміння унікальності його переконань та бачення світу. У цьому оригінальна думка іншої людини стає найвищою цінністю, а учневі вкрай важливо залишатися самим собою, мати свій почерк і стиль.

Наталія Плужникова у дослідженні «Педагогіка конструктивізму як методологічна модель сучасної культури» (2016) стверджує: «<...> педагог повинен зосередити свою увагу виключно на учні – на суб'єкті навчання, а не на предметі або уроці. Таким чином, конструктивістська педагогіка відмовляється від освітньої моделі, згідно з якою навчання має спиратися виключно на корпус знань, які дає учневі педагог, а учень пасивно сприйматиме ці знання. У такій ситуації виключається принцип ієрархії між учителем та учнем, згідно з якою вчитель дає учневі знання «згори», методом директив та вказівок. Якщо сенс не співвідноситься з досвідом учня, то таке знання, згідно з конструктивістами, ніколи не зробить учня успішним. Немає знання, незалежного від суб'єкта пізнання. Навчання є особистим і соціальним конструюванням сенсу з величезного масиву особистісного досвіду, який сам по собі не має якогось єдиного порядку чи структури» (Плужникова, 2016: 67).

Процес навчання у конструктивістській педагогіці авторка розглядає як діяльність, пов'язану з практикою, досвідом людини – конкретного учня, при цьому роль педагога-конструктивіста полягає у заклику учня не змінити світ, а зрозуміти його, співвідносячи отримані знання з власним досвідом. Серед слабких місць педагогічного конструктивізму Наталія Плужникова наголошує на недостатній, на її погляд, ролі педагога у безпосередньому конструюванні світу дитиною: «Звісно, конструктивізм проводить ідею активного навчання, ідею спільного, інтерсуб'єктивного діалогу вчителя та учня. Однак ця ідея відображає, на наш погляд, не сам характер навчання, а лише те середовище, умови для навчання, контекст навчання, який необхідно створити, щоб воно було успішним. Крім того, недоліком даної моделі є нівелювання ролі педагога, який виступає посередником між досвідом учня та власною системою знань і цінностей, які можуть суперечити один одному. Тому проблема співвідношень цінностей учителя та учня, співвіднесеності досвіду вчителя та досвіду учня,

які ніяк не можуть бути однаковими, залишається невирішеною у конструктивізмі. Проте конструктивізм відбиває сучасні тенденції освіти, розглядаючи навчання як проблемний, творчий і активний процес пізнання світу, соціально-значущий, передусім, для самого учня» (Плужникова, 2016: 69).

Дійсно, ключову роль у конструктивній педагогіці відіграють умови і середовище навчання. На наше переконання, організаційно-педагогічні умови формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників залежать насамперед від сукупності певних дій, спрямованих на реалізацію індивідуальних устремлінь, вироблення життєвих стратегій. У сучасному глобалізованому світі, покритому мережею інтернет і можливістю отримати будь-яку інформацію із власного смартфона, недостатньо передати учню знання в готовому вигляді, можна тільки створити педагогічні умови для успішного самоконструювання і самозростання знань учнів.

Що лежить в основі організаційно-педагогічних умов індивідуально-творчого та професійного розвитку особистості учня? Професор Мурат Чошанов у дослідженні «Процес безперервного конструювання та реорганізації» (2000) виокремлює такі засадничі передумови:

1. Мотивація навчання через включення учнів у пошук, дослідження та вирішення значущих проблем, насамперед проблем із навколишньої дійсності, вирішення яких безпосередньо пов'язане з реальною (екологічною, економічною, виробничою, тощо) ситуацією з життя школи, району, міста й інше.

3. Проектування змісту навчання з опорою на узагальнені концепції, системні знання та інтеграційні вміння.

4. Стимулювання розумової діяльності учнів, мотивація мислення вголос, заохочення висловлювання припущень, гіпотез і припущень, організація змістовного спілкування та обміну думками учнів (як фронтального й у малих групах).

5. Створення умов (вибір методів, форм навчання, засобів оцінки), що наголошують на інтелектуальній гідності кожного учня, особливої цінності його погляду, персонального підходу до вирішення проблеми, унікального бачення ситуації, індивідуального стилю мислення» (Чошанов, 2000: 56).

Діяльність учителя в конструктивній педагогіці провадиться в рамках конкретних методологічних засад. «Вчитель-конструктивіст, – наголошує Мурат Чошанов, – не вчитель-урокодавець, а консультант, організатор та координатор проблемно-орієнтованої, дослідницької навчально-пізнавальної діяльності учнів. Він створює умови для самостійної розумової діяльності учнів і всіляко підтримує їхню ініціативу. У свою чергу, учні стають повноцінними «співучасниками» процесу навчання, поділяючи з учителем відповідальність за процес та результати навчання. У процесі підготовки до заняття та планування уроку вчитель-конструктивіст вважає за краще використовувати проблеми із реального навколишнього життя учнів, включає в завдання дані з практичних ситуацій, первинних джерел та оригінальних матеріалів. Більше того, він передбачає активну участь учнів у безпосередньому зборі таких даних за допомогою спостереження реальної ситуації, пошуку відповідної інформації, анкетування учасників вирішення проблеми, вимірювання у процесі експерименту тощо. <...> Вчитель-конструктивіст розробляє цілі навчання, використовуючи когнітивну термінологію: класифікувати, обґрунтувати, досліджувати, узагальнити, проаналізувати, спрогнозувати, оцінити, змодельовати тощо, стимулюючи творчу розумову діяльність учнів. Подібні формулювання цілей навчання, а також навчальних проблем та завдань мотивують учнів до більш глибокого осмислення матеріалу уроку, включення їх до змістовної дискусії, висловлювання власних точок зору, припущень та гіпотез» (Чошанов, 2000: 57).

До цього слід додати доцільність упровадження в національну систему української освіти досвіду «Personal Development Planning» (PDP), який вже на етапі навчання в старшій

школі допоможе оволодіти засадами *планування* (постановка цілей або запланованих результатів та подальше обмірковування способів їх досягнення); *здійснення діяльності* (певні дії та вчинки, що узгоджуються з індивідуальним планом розвитку, та більш усвідомлений процес навчання, що враховує наявний досвід); *запису, фіксації* (думок, намірів, практичного досвіду та досягнутих результатів за допомогою ведення записів, аудіо-, відео-, візуальних та інших засобів, щоб наочно представити власний процес навчання; *аналізу* (існуючий освітній досвід аналізується – проходить етап рефлексії – і потім осмислюється); *оцінювання* (самооцінка, висновок про виконану роботу, наміри про подальший розвиток / удосконалення) (The Quality).

Узагальнюючи уявлення про найважливіші аспекти створення продуктивних організаційно-педагогічних умов формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників, можна констатувати значні перспективи індивідуально-орієнтованого навчання для досягнення успіхів у набутті знань старшокласниками під керівництвом педагогів, що сприятимуть розвитку необхідних вмінь та навичок креативного мислення і розкриття творчого потенціалу особистості. При успішній реалізації процесу навчання роль наставника зменшується, а діяльність школяра стає більш самостійною.

Висновки. Якісна підготовка старшокласників з індивідуальних освітніх траєкторій передбачає дотримання низки організаційно-педагогічних умов. Основними є необхідність структурування змісту освітньої програми відповідно до принципів модульності, варіативності, гнучкості; а також нелінійна форма процесу реалізації освітніх програм відповідно до принципів педагогічної філософії конструктивізму, згідно з якою знання неможливо передати учню в готовому вигляді, можливо тільки створити педагогічні умови для успішного самоконструювання та самозростання знань учнів. На наш погляд, з характерними для конструктивізму (Ж.-Ж. Піаже, Дж. Брунер, Н. Хомський та ін.) принципами цілепокладання, мотивації учнів, проектування змісту навчання, стимулювання розумової діяльності учнів, можливе створення організаційно-педагогічних умов розвитку індивідуального стилю мислення учня, успішна реалізація індивідуальних освітніх маршрутів.

Педагогічна система, в якій освітній процес здійснюється за індивідуальними освітніми траєкторіями, повинна включати високотехнологічне освітнє середовище з розвиненою інформаційно-комунікаційною інфраструктурою в якості обов'язкового структурного компоненту. Продуктивне педагогічне середовище має забезпечити супровід старшокласників різними фахівцями (тьютори, координатори стажувань, консультанти з вибору закладу вищої освіти) та надати відповідну допомогу у встановленні зв'язку з майбутньою професійною сферою; забезпечити вибір оптимального для гімназії виду моделі взаємозв'язку планування індивідуального розвитку старшокласників та реалізації освітніх програм НУШ. Педагогічні умови, що сприяють вибудовуванню індивідуальних освітніх траєкторій учнів, повинні бути спрямовані на розвиток мотивації старшокласників до навчання, що допомагає визначити індивідуальний зміст освоєння навчальних дисциплін для оволодіння майбутньою професією; розвиток креативного мислення та суб'єктної позиції студентів, що допомагає здійснювати вибір у процесі навчання; підтримку вчителів у тьюторському супроводі учнів.

Створення належних організаційно-педагогічних умов формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників в українській старшій школі дозволить осучаснити й удосконалити освітній процес, допоможе учням стати більш ефективними, незалежними та впевненими самостійними особистостями; навчить пов'язувати своє навчання з ширшим контекстом та розвивати креативний потенціал; сформулювати свої особисті цілі та оцінити прогрес у їх досягненні; створить передумови управління майбутньою кар'єрою; дозволить розвивати позитивне ставлення до навчання упродовж усього життя.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Андросович К.А. Психологічні та соціальні чинники адаптації обдарованої особистості в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів загальної середньої освіти: методичний посібник. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2021. 138 с.

Вацлавик Пол. Конструктивизм и психотерапия. *Вопросы психологии*. Москва, 2001. № 5. С. 101-113.

Волощук І. С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. К. : Пед. думка, 1998. 160 с.

Киричук В.О. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу: теоретико-практичний аспект. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.

Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). К.: Грамота, 2003. 214 с.

Остапенко А. А. Теория педагогической системы Н.В. Кузьминой: генезис и следствия. *Человек. Сообщество. Управление*. № 4. 2013. С. 37-50.

Плужникова Н.Н. Педагогика конструктивизма как методологическая модель современной культуры. *Вестник ассоциации вузов туризма и сервиса*. Т. 10, № 3. 2016. С. 65-71.

Психолого-педагогічний супровід соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі: метод. посіб. / В. В. Камишин, Л. І. Ткаченко, К. А. Андросович, І. В. Бургун. Київ : Ін-т обдар. дитини НАПН України. 2017. 108 с.

Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. К.: Рад. школа. 1982. 176 с.

Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? Пособие для учителя. М.: Владос. 2005. 383 с.

Чошанов М. Процесс непрерывного конструирования и реорганизации. *Директор школы*. 2000. № 4. С. 56-61.

Jean William Fritz Piaget. *Le Langage et la pensée chez l'enfant: Etudes sur la logique de l'enfant* Neuchâtel – Paris: Delachaux et Niestlé, Éditeurs. 1923. 2012 p.

The Quality Assurance Agency for Higher Education. Personal development planning: guidance for institutional policy and practice in higher education. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaas/enhancement-and-development/pdp-guidance-for-institutional-policy-and-practice.pdf?sfvrsn=4145f581_8

REFERENCES

Androsovyh K.A. (2021). Psykholohichni ta sotsial'ni faktory adaptatsiyi obdarovanoi osobystosti v umovakh informatsiyno-osvitn'oho seredovyscha zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity: metodychnyy posibnyk. K.: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrayiny. 138 p. [in Ukrainian].

Vatslavik Pol. (2001). Konstruktivizm i psichoterapiia. *Voprosy psichologii*. M. № 5. P. 101-113. [in Russian].

Voloshchuk I. S. (1998). Naukovo-pedahohichni zasady formuvannya tvorchoyi osobystosti. K.: Ped. dumka. 160 p. [in Ukrainian].

Kyrychuk V.O. (2014). Tekhnolohiyi proektuvannya u praktytsi roboty zahal'noosvitn'oho navchal'noho zakladu: teoretyko-praktychnyy aspekt. Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrayiny. 336 p. [in Ukrainian].

Kremen' V. (2003). Osvita ta nauka Ukrayiny: shlyakhy modernizatsiyi (Fakty, rozdumy, perspektyvy). K.: Hramota. 214 p. [in Ukrainian].

Ostapenko A. A. (2013). Teoriya pedahohichnoyi systemy N.V. Kuz'minoyi: henezys ta naslidky. *Lyudyna. Spil'nota. Upravlinnya*. № 4. P. 37-50. [in Ukrainian].

Pluzhnikova N.M. (2016). Pedahohika konstruktyvizmu yak metodolohichna model' suchasnoyi kul'tury. *Visnyk asotsiatsiyi vuziv turyzmu ta servisu*. T. 10 № 3. P. 65-71. [in Ukrainian].

Psykhologo-pedahohichnyy suprovid sotsializatsiyi obdarovanykh starshoklasnykiv v Internet-seredovyshchi. (2017). metod. posib. / V. V. Kamishyn, L. I. Tkachenka, K. A. Androsovykh, I. V. Burhun. Kyiv : In-t obdar. dytyny NAPN Ukrayiny. 108 p. [in Ukrainian].

Savchenko O. YA. (1982). Rozvytok piznaval'noyi samostiynosti molodshykh shkolyariv. K.: Rad. shkola. 176 p. [in Ukrainian].

Khutors'kyu A.V. (2005). Metodyka osobystisno-oriyentovanoho navchannya. Yak navchaty vsikh po-riznomu? Posibnyk dlya vchytelya. M: Vlos. 383 p. [in Russian].

Choshanov M. (2000). Protses bezperervnoho konstruyuvannya ta reorhanizatsiyi. *Dyректор shkoly*. № 4. P. 56-61. [in Russian].

Jean William Fritz Piaget. (1923). Le Langage et la pensée chez l'enfant: Etudes sur la logique de l'enfant Neuchâtel – Paris: Delachaux et Niestlé, Éditeurs. 2012 p. [in France].

The Quality Assurance Agency for Higher Education. Personal development planning: guidance for institutional policy and practice in higher education. [in English]. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaas/enhancement-and-development/pdp-guidance-for-institutional-policy-and-practice.pdf?sfvrsn=4145f581_8

АНОТАЦІЯ

У статті подано аналіз організаційно-педагогічних умов формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників. Наукова новизна дослідження полягає у виявленні необхідних теоретичних аспектів підготовки учнів старшої школи за індивідуальними освітніми траєкторіями на засадах педагогічного конструктивізму. Під змістом поняття «формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії» ми розуміємо індивідуальний шлях суб'єкта освітнього процесу, що реалізується ним самостійно за підтримки педагога-наставника, який вибудовує індивідуальну траєкторію розвитку здобувача освіти на принципах конструктивної педагогіки. Автори доводять, що основні організаційно-педагогічні умови якісної підготовки старшокласників з індивідуальних освітніх траєкторій базуються на необхідності структурування змісту освітньої програми відповідно до принципів модульності, варіативності, гнучкості. Нелінійна форма процесу реалізації освітніх програм відповідно до принципів педагогічної філософії конструктивізму, згідно з якою знання неможливо передати учню в готовому вигляді, сприятиме створенню педагогічних умов для успішного самоконструювання та самозростання знань учнів. Створення належних організаційно-педагогічних умов формування конструктивної індивідуальної освітньої траєкторії старшокласників в українській старшій школі дозволить осучаснити й удосконалити освітній процес, допоможе учням стати більш ефективними, незалежними та впевненими самостійними особистостями; навчить пов'язувати своє навчання з ширшим контекстом та розвивати креативний потенціал; сформулювати свої особисті цілі та оцінити прогрес у їх досягненні; створить передумови управління майбутньою кар'єрою; дозволить розвивати позитивне ставлення до навчання впродовж усього життя.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови, педагогічний конструктивізм, творчий потенціал.